

VÍST VERÐUR TIL:
Ehrmann, B. (2001): Jesus. En apokalyptisk profet. Gyldendal. København
Luxenberg, C. (2007): Die Syro-Aramäische Lesart des Korans. Ein Beitrag zur Entschlüsselung derKoransprache. Verlag Hans Schiler. Berlin.
O’Grady, S. (2012): And Man created God. Atlantic Books. London
Pagels, E. (1990): Tabernes evangelier. Hekla. Frederiksberg

førir til spurningin: Hvussu var lívið og tankaverðin hjá fólki tá fyrri umleið 2000 árum síðani? Eg trúði í mínari fákunn, at eitt »evangelium« var nakað serligt, sum einans varð brúkt um hasar fyra bøkurnar í Nýggja Testamenti. Men nú vísir tað seg, at samtíðin hevur brúkt orðið um mangt annað. Á eini áskrift, sum var funnin í Litlaasia í 1890’unum, verður orðið »evangelia« (góð tíðindir) brúkt um føðingardagin hjá gudinum, og hesin gudur er Augustus keisari! Hann verður sagdur at vera ”Frelsarin hjá allari mannaættini” (132).

Keisari, kongur og stórmenn sum gudar

Spurningurin er, hvussu fólk fyrr í tíðini hugsaðu sær, at ein gudur var? Vit vita at Faraonar í Egyptalandi vóru hildnir at vera gudar. Men eisini keisarar og kongar aðrastaðni hava haft ella fingið status sum gudar. Soleiðis samtykti Senatið í Rom í 27 fyrri Krist, at teirra fyrstimaður, Princeps, skuldi vera »Augustus«. Hesin titulin kemur av »augur«, merkir háborin. Soleiðis nevndust spámenn, sum kundu síggja inn í framtíðina og spáa. Hansara upp-runaliga navn var Gajus Octavianus. Hetta var byrjanin til ein umfatandi keisarliga kult (O’Grady 29-30). Hann skoytti eisini »Divi Filius« (Gudssonur) uppí navnið. Skjótt var hesin gudur ella hálvgudur dominerandi í tí religiøsa landslagnum í Romararíkinum. Tempul og altar til hansara blivu bygd alla staðni. Høgtíðir við religiøsum skrudgongum og offringum vórðu hildnar. Men, sum O’Grady sigur, so fyrireikaði hendan tilbiðjanin av einum keisara tað religiøsa landslagið til góðtaka og tilbiðja ein ovasta harra, ein gud.

Hvat er bíbilkritikkur, og korankritikkur?

Bíbilkritikkur, sum hendan hjá Hans Andrias Sølvará, er neyðug, men at kalla ókend á føroyskum. Hann fokuserar uppá at klárleggja, hvat ið veruliga er hent, nær og hvar? Hvat er fakta, og hvat eru mytur? Reint gudfrøðiligar (teologiskar) spurningar tekur Hans

Andrias Sølvará ikki upp, tað er ikki hansara uppgáva sum søgufrøðingur.

Loyvi mær eitt lítið frávik her. Korankritikkur er næstan ikki til í muslimska heiminum. Tað hevur við sær, at nógv, sum er skrivað í Koranini verður útlagt og præðikað av imamum á misvísandi hátt. Herfyri kom eitt verk á týskum. Christoph Luxenberg: Die syro-aramäische Lesart des Koran, har hann vísir á, at arabiskt á døgum Muhammeds ikki hevði nakað skriftmál, og tí eigur Koranin ikki at lesast við støði í arabiskumt, sum vani er, men best á syro-aramaiskum. Tí kunna arabiskt mæltir imamar í støðum, sambært Luxenberg, illa skilja tekstin, og duga ikki at forklara meiningina. Luxenberg vísir á, at sýriskt-aramaiskt lesing gevur klárari og ofta heilt aðrar meiningar. Tíverri er konservatismen í muslimska prestaskapinum so stór, at »skeivar« útleingar ikki vera toldar – tí er Luxenberg eitt dulnevni (pseudonym).

Eitt dømi úr hesum verki kann vísa, hvussu langt av leið mann kann fara. Nógv hevur verið frammi um, at muslimar, sum doyggja sum martýrar í stríðnum fyrri røttu trúnnu, koma sum martýrar beina leið í Himmalin, og fáa har vakrar jomfrýr við stórum, myrkum eygum at hugna sær við. (Sure 44:54, 52:20). Men lisið á rættan hátt á syro-aramaiskum, sigur Luxenberg, so stendur har: »Har skula vit bjóða teimum (martýrunum) hvítar krystalklárar víndrúur.« (260).

Hvussu eru evangeliini og NT blivin til?

Elstu skriftini í Nýggja Testamenti eru Paulsar brøv, sum eru skrivaði ca ár 40-50. Men fleiri verða hildin at vera væl yngri og ikki skrivaði av Paulusi sjálvum. Markus er tað elsta og stytsta av evangeliunum, frá umleið ár 70. Skriv-að til jødarnar, sum kendu tað, sum vit kalla Gamla Testamentið. Nakað væl yngri eru Matteus og Lukas, frá

umleið ár 85, men tey eru skrivaði til grikskt talandi »heidningar« (tvs ikki-jødar) uttan jødiska bakgrund. Yngsta er Jóhannesar evangelium frá umleið ár 95 ella nakað seinni. Men kristna Bíblían fekk ikki sín kenda form fyrr enn rættiliga seint, í 300 og 400-talinum. Nógvir kirkjufundir vóru hildnir fyrri at fastleggja, hvørji skrift skuldu eiga innivist, og hvørji skuldu ikki sleppa uppá.

Í 1945 fann ein bóndi í Nag Hammadi Egyptalandi nakað sera sjálðsamt, eina samling av 52 gomlum handritum, sum vóru skrivaði um nakað somu tíð sum evangeliini í Bíbliuni. Hetta vísir m.a., at nógv handrit, sum høvdu verið brúkt av ymsum kristnum meinigheitum, ikki sloppu upp í part, tá Bíblían skuldi redigerast og autoriserast. Elaine Pagels – í »Tabernes Evangelier« – meinar, sum bókatittulin sigur, at ein fraktión í kristindóminum sigraði, meðan aðrir vóru taparar, og teirra heilagu skriftir blivu útiðst. Bøkur blivu brendar og forðodnar. Kampurin um at »eiga sannleikan« hevur altíð verið rá og brutal.

Mál og stíllur

Bókin hjá Hans Andriasi Sølvará er tilsamans er hon uppá 344 síður, men størsti partur eru talmerktar notur og forkláringar, sum fylla 171 síður. Skriv-aði teksturin, tann eginliga bókin, er »bara« 133 síður, og tann rúgvismikli listin aftast við referencum og litteratur er uppá 44 síður. Men skal hvør tilvísing og hvørt citat, sum her verða endurgivin á upprunamálinum, dokumenterast forsvarliga, so er hetta neyðugt. Her eru óvanliga nógvir smálutir av ymsum slag, sum krevur eitt kolossalt yvirlit, hetta klárar Hans Andrias Sølvará uttan himpr.

Umframt sjálvan tekstin, eru samandrættir av argumentationini, settar upp sum stutt yvirlit í tabellum. Tað ger góðan mun, tá man skal repetera langar ketur av argumentum.

Til tíðir kann lesingin fólást, sum okkurt koyrir í ring. Nakað nógvar

endurtøkur av argumentum og niður-støðum kunna vera. Til dømis um at Jesus veruliga man vera føddur í Nazaret. Her verða heilt nógvir høvundar citeraðir fyrri at hava funnið fram til tað sama. Eftir mínum tykki, ger Hans Andrias Sølvará eisini nakað nógv av at titulera sínar keldur, tvs. nevna at teir eru profssorar, doktorar, »viðurkendir granskarar« ella hvat? (til dømis. S. 101). Eg meini at titlar eru undirorðnaðir; tað eru argumentini aleina, sum telja

Heimagjørt ella alment fakmál?

Málið er sum heild gott og lætt skilligt. Í summum førum merkist ein viss vinglan í fak-terminologiini. Metoda, sum helst er eitt tað vanligasta orðið í øllum fakum og vísindagreinum, fær onkuntíð ein heldur löggtutan konkurrent, háttalag (106), sum fær meg at hugsa um – eg veit ikki hvat?

Hans Andrias Sølvará kann loyva sær at »konkludera« (140); at siga, at tað er »metodiskt konsistent« (141); at tað eru týðiligir »parallellir« í søgunum (132); at tað eru »faktuellir« spurningar (122); at eingin av teimum »spektakuleru« hendingunum... (93). Hesi dømir vísa, at Hans Andrias Sølvará ikki er bangin fyrri at skriva ávís fremmandorð ella fakterminologi, tá tey hóska og geva røttu nuancuna. Heldur brúka eitt kent og væl skiljandi fremmandorð, enn at brúka ein heimabundnan vanskapning. Lat okkum geva teimum mest vanligu orðunum, Teori og Metodu, fulla upp-reisn aftur.

Niðurstøða

Sjálvt um vit á jólum syngja: »Eitt barn er føtt í Betlehem,« so er tað líkt til, at hasi jólini ikki vóru á jólum, og at tað heldur ikki gekk fyrri seg í Betlehem. Men tað vikar helst ikki traditiðina, sum verður hildin á ymiskan hátt av øllum kristnum og øðrum við á jólum. Hetta er higartil størsta og dygdarbesta verk á føroyskum við søgukritiskari viðgerð av einum høvuðsevni í Bíbliuni. Tillukku við tí, Hans Andrias Sølvará.